

ÖZET

Geçmişten günümüze kadar politik, sosyal, ekonomik değişimler ve savaşlar başta olmak üzere dünya ve Türkiye etkilenmiş ve bunların sonucunda kentler ve mülkler köhne hale gelmiştir. Kentlerin değişen imajlarının yenilenmesi, fiziksel, sosyal, ekonomik sorunların giderilmesi için kentsel dönüşüm projeleri yapılmaya ve ön plana çıkmaya başlamıştır. Günümüzde kentsel dönüşüm kavramı çok fazla tartışılmaya başlayan, sorunlara yol açan ve ileride daha büyük problemlere sebep olacağı benzeyen bir kavramdır. Bu çalışmada, ‘‘kentsel dönüşümün Türkiye’deki hukuk düzeninde temel haklara etkisi üzerine bir değerlendirme’’, yapılmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken bazı ülkelerin yasaları ve uluslararası düzenlemelerde tez içine alınmıştır.

Kısa bir giriş yapılarak ve tezin içerisinde anlatılmaya çalışılan konular ana hatları ile belirtilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde kent, kentleşme ve kentlileşme kavramlarının değişik tanımları yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kentsel dönüşümün çeşitli tanımları yapılarak bu kavram hakkında genel bilgi verilmiştir. Dünyada ve Türkiye’de dönüşümün tarihi gelişimi üzerinde durularak, kentsel dönüşümün amacı, kentsel dönüşüm modellerinin neler olduğu ve kentsel dönüşümün hangi yöntemler izlenerek yapılabildiği anlatılmış, kentsel dönüşüm projelerinin toplum üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümünde; kentsel dönüşüm projelerinin temel haklar denince ilk akla gelen; mülkiyet hakkı ve diğer temel haklarla olan ilişkisi değerlendirilmiştir. İlk olarak temel hakların başında gelen mülkiyet hakkı daha sonra diğer temel haklardan olan barınma, konut ve yerleşmenin korunması hakkı ve en son olarak da kültürel ve tarihsel yaşamın korunması hakkı ile olan ilişkisi değerlendirilmiştir. İlk önce, temel hakların yabancı Anayasa’larda ki ve uluslararası alanlardaki düzenleniş biçimleri değerlendirilmiştir. Çünkü ülkelerde ve Türkiye’de ki temel hakların; düzenleniş ve kentsel dönüşümlerden etkilenmeleri

farklılık gösterebilmektedir. Daha sonra her temel hakkın ülkemizde düzenleniş biçimlerine kısaca değinilmiş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından bazılarına yer verilmiş ve son başlıkta da kentsel dönüşüm projelerine, bazı dünya ülkelerinden örnekler verilerek yapılaş biçimleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Türkiye’de mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde kentsel dönüşümün alt yapısı anlatılmaya çalışılmıştır. Tarihi alanların dahi göz ardı edilerek, ülkemizde her geçen gün bir yenisi çıkarılan veya var olan yasalara ek maddeler getirilerek değiştirilen kanunlar eliyle kentsel dönüşüm projelerinin nasıl desteklendiği üzerinde durulmuştur. Çıkarılan deprem yasası adı ile de bilinen 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun¹, un neler getirdiği, kişileri nasıl etkilediği ve bu yasanın kendisinin bir afet yasası olduğu, var olan maddeler ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (“TOKİ”) adlı kurumun bu dönüşümleri nasıl yönlendirdiği üzerinde durularak ülkemizde yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarına örnekler verilerek ana hatlarıyla ortaya konmuş bu dönüşümlerin nasıl yapıldığı değerlendirilmiş ve var olan gelişmeler açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kentsel dönüşüm çalışmalarının verdiği zararlarına karşı ne gibi yollar izlenebileceğine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde sonuç olarak; Türkiye’de yapılan kentsel dönüşüm projelerinin bir oldu bitti sonucu yapıldığı, dönüşümlerin yapılabilmesi için değişik yasalar çıkartıldığı, kişilerin- toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurulmadan, kurum ve kuruluşlardan öneri almadan yapıldığı, rant odaklı çalışmalar olduğu ve temel haklara zararlar verdiği tespitleri ortaya konulmuştur. Bu gibi çalışmaların kentsel dönüşüm de başarı getirmesi bir yana daha çok zararlar vereceği, toplumlar tarafından desteklenmeyeceği ve sadece görünüşte var olan (kişileri afetlerden, depremlerden koruması) amacına hizmet etmeyeceği sonucuna varılmıştır.

---

¹ Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, KN: 6306, KT:16/5/2012, RG: 31.05.2012, Sayı: 28309

Son olarak, ekler bölümü ile iki yerel mahkeme kararı konularak tez sonlandırılmıştır.